

Forsvarsministeriets dokumentation: Danmarks Radios film "Den Hemmelige Krig"

Sammenfatning.

Siden lanceringen af TV-filmen 'Den Hemmelige Krig' har der været en omfattende debat i såvel Folketinget som medierne på baggrund af de alvorlige påstande og beskyldninger, der rejses i filmen. På denne baggrund har der vist sig et behov for en dokumentation af en række af de centrale kritikpunkter i filmen. Denne dokumentation kan forhåbentlig bidrage til en mere præcis vurdering af de enkelte kritikpunkter, der er fremsat mod filmen og Danmarks Radio.

Denne dokumentation viser:

- a) at **forsvarsministeren ikke fik mulighed for at se filmen**, der blev tilbudt og lanceret i mindre uddrag til udvalgte medier forud for visningen på DR. Forsvarsministeren var dermed i flere dage reelt afskåret fra at imødegå mange af de påstande, filmen fremkommer med.
- b) Gennemsyn af filmen viser ud over **en række fejl og manipulationer også en række udeladelser**.
- c) DR filmen "Den Hemmelige Krig" synes at bære præg af en manglende kvalitetskontrol i overensstemmelse med DR's vanlige standard.
- d) TV-avisens dækning 18.-23. januar 2007 **var ingenlunde balanceret** – til trods for, at man havde relevante informationer og dermed også muligheder for at bringe balance-rede indlæg.

1. INDLEDNING

Siden lanceringen af TV-filmen 'Den Hemmelige Krig' har der været en omfattende debat i såvel Folketinget som pressen omkring de alvorlige påstande og beskyldninger, der rejses i filmen.

På baggrund heraf besluttede regeringen, at der skulle udarbejdes en redegørelse, så hændelsesforløbet blev lagt åbent frem for offentligheden. Denne redegørelse forelå den 13. december 2006, idet redegørelsen tilbageviste såvel påstande som beskyldninger i filmen. Redegørelsen kan læses i sin helhed [her](#)

Efter præsentationen af redegørelsen har der fortsat været megen omtale af filmen, herunder Danmarks Radios rolle i forbindelse hermed. Forsvarsministeriet vil derfor her dokumentere en række problematiske forhold i relation til såvel filmen, som Danmarks Radios behandling af visse spørgsmål relateret hertil.

2. LANCERING AF FILMEN

TV-2 nyhederne bragte torsdag den 30. november 2006 et indslag om "Den Hemmelige Krig", og et antal medier fulgte op med egne vinkler på udsendelsen fredag den 1. december 2006. På baggrund af de første mediehenvendelser sent torsdag og et stort antal henvendelser fredag morgen om forsvarsministerens kommentarer til filmen, rettede forsvarsministeren skriftlig henvendelse til Danmarks Radio fredag middag med henblik på at få lejlighed til at se filmen. Dette blev afslået.

Forsvarsministeren blev i en efterfølgende brevveksling med DR holdt hen med undskyldninger og forklaringer som i bedste fald var tvivlsomme. [Læs brevene her](#). De centrale spørgsmål var følgende:

a) Mulighed for at se filmen inden biografpremieren den 4. december 2006.

"Vi har slet ikke filmen"

Danmarks Radio skrev den 1. og 8. december 2006 til forsvarsministeren:

- at de ikke var i besiddelse af filmen den 1. december, da han bad om at se den,
- at den færdige film først var Danmarks Radio i hænde mandag den 4. december, klokken 19.

Alligevel kunne man allerede den 30. november på journalistforbundets hjemmeside se, at filmen var indstillet til Cavling-prisen af DR2-chef Gitte Rabøl, altså selvom filmen først var endeligt færdig mandag den 4. december, klokken 19.

"Det giver ikke mening at se filmen"

Danmarks Radio skrev den 21. december 2006 til forsvarsministeren:

- at det ikke ville give mening, at vise en film, der ikke var identisk med den film offentligheden ville få at se, og at det også kun var i den færdigredigerede film, den præcise kontekst stod frem.

Dele af filmen var tilsyneladende færdige nok til at blive bragt i TV2-nyhederne torsdag den 30. november og blive præsenteret for udvalgte medier, så de kunne lancere egne vinkler på historien dagen efter fredag den 1. december. Forsvarsministeren fik ikke samme mulighed, så han kunne svare kvalificeret på kritikken.

Filmene var også færdige og præcise nok til at blive indstillet til Cavling prisen, som det fremgik allerede den 30. november 2006, altså dagen før forsvarsministeren første gang anmodede om at se filmen.

"Man plejer ikke at vise filmen"

Danmarks Radio skrev den 8. december 2006 til forsvarsministeren:

- at der ikke var sædvane for at vise filmen før premieren.

Forsvarsministeren svarede den 13. december 2006, at både statsministeren og Mogens Lykketoft så henholdsvis Guldbrandsens tidligere film: "*Fogh bag facaden*" og "*Lykketofts Finale*", inden premieren.

Hertil svarede Danmarks Radio den 21. december 2006:

- at det fra start i filmene "*Fogh bag facaden*" og i "*Lykketofts Finale*" var aftalt med de pågældende, at de kunne se filmene inden offentliggørelse.

Men i et interview med Guldbrandsen fra filmbladet EKKO fra juni-juli 2005, fremgår det eksplicit: "*Med den nye Lykketoft film er det lidt anderledes, fordi den er lavet uden aftaler*". Og så svarer Guldbrandsen: "*Lykketoft sagde nej, og så fulgte jeg ham alligevel. Men før filmen blev sendt i TV viste jeg den for ham, og han synes, at den tegner et ret godt billede. Han havde ingen formelle rettigheder, men vi kunne da have taget en diskussion om det.*"

Det er altså ikke rigtigt, når Danmarks Radio skriver, at der var lavet aftaler forud for "Lykkeitofte Finale".

"Vi har tilbudt forsvarsministeren at se filmen"

Danmarks Radio skriver i brev af 8. december 2006 til forsvarsministeren:

- at forsvarsministeren gentagne gange havde fået tilbudt at se filmen

Forsvarsministeren bad om at se filmen den 1. december 2006 efter Danmarks Radio havde sat debatten i gang i medierne aftenen før og i den skrevne presse. Først efter forsvarsministeren havde henvendt sig to gange fredag den 1. december og talt med Kenneth Plummer i telefonen lørdag den 2. december, blev han tilbudt at se filmen. Tilbuddet var at se filmen i DR Byen med en medarbejder mandag den 4. december, klokken 16, altså få timer inden biografpremieren på filmen, og altså også selvom Danmarks Radio skriver, at de først havde den færdige film i hænde mandag klokken 19.

Debatten rasede i medierne fredag, lørdag og søndag, og det var naturligvis her, at det var relevant for forsvarsministeren at se filmen, så han kunne forholde sig til kritikken, og ikke få timer inden premieren. Premiereren var en stort opsat mediebegivenhed. Dette afviste forsvarsministeren naturligvis at deltage i.

"Også efter premieren blev forsvarsministeren tilbudt at se filmen"

Danmarks Radio skriver den 8. december til forsvarsministeren:

- at han også efter biografpremieren er blevet tilbudt at se filmen.

Det er korrekt, at forsvarsministeren blev tilbudt at se filmen efter biografpremieren. Forsvarsministeren ønskede at se filmen med en række af sine nærmeste medarbejdere og naturligvis uden overværelse af DR journalister. Danmarks Radio afslog dette.

Forsvarsministeren fik tilbudt at se filmen tirsdag, onsdag eller torsdag den 7. december under opsyn af en DR medarbejder og under forudsætning af, at forsvarsministeren ville deltage i DR2's udsendelse Debatten torsdag den 7. december 2006.

Danmarks Radio skrev den 8. december 2006 til forsvarsministeren:

- Danmarks Radio har gjort alt hvad de kunne for, at forsvarsministeren kunne få filmen at se inden premieren.

Det er Forsvarsministeriets opfattelse, at forsvarsministeren ikke måtte se filmen, da han i så fald ville få mulighed for at gå i rette med påstandene inden filmens lancering.

b) Hvem havde set filmen eller dele heraf, inden lanceringen:

"Dele af filmen har været forevist andre medier":

Danmarks Radio skrev den 1. december 2006 til forsvarsministeren,

- at dele af filmen og udvalgt baggrundsmateriale havde været forevist andre medier

At Danmarks Radio alene skulle have forevist dele af filmen og udvalgt baggrundsmateriale er en helt utilstrækkelig beskrivelse. Der var tale om, at udvalgte dele af filmen var blevet videregivet til medierne, så man kunne bringe sekvenser af filmen. Der var altså ikke tale om, at dele alene havde været forevist.

"Ingen politikere har set klip, filmen eller research fra filmen inden lanceringen"

Danmarks Radio skrev den 1. december 2006 til forsvarsministeren,

- at hverken filmen, klip fra filmen eller research har været vist til politikere inden lanceringen,
- at faktuelle forhold fra filmen dog havde været forelagt i forbindelse med interviews, ligesom det skete i interviews med både Frank Lissner og forsvarsministeren.

Flere politikere udtalte sig allerede torsdag aften den 30. november og fredag den 1. december i medierne ganske indgående, som om de allerede havde kendskab til indholdet i filmen, der på dette tidspunkt ikke havde været vist i medierne. Som det også er fremgået af mediernes dækning, har der før biografpremieren været løbende kontakt mellem f.eks. Frank Aaen og instruktøren, hvilket DR2 chef Gitte Rabøl angiveligt ikke var oplyst om (Nyhedsavisen 30. januar 2007).

Danmarks Radios erkendelse af, at faktuelle forhold havde været forelagt politikere i forbindelse med interviews til filmen betød således, at nogle politikere alligevel havde fået forelagt informationer, inden lanceringen af filmen (i forbindelse med interview af dem). På trods heraf fastholdt Danmarks Radio altså samtidig, at ingen research har været vist politikere.

Det må dog konstateres, at forsvarsministeren er den eneste politiker, der fremstår med kommentarer i filmen.

"Forsvarsministeren har fået forelagt fakta og baggrundsmateriale"

Danmarks Radio skrev den 1. og 8. december 2006 til forsvarsministeren,

- at forsvarsministeren havde fået forelagt fakta og baggrundsmateriale, som han skulle forholde sig til, da han blev interviewet.
- at det har været vigtigt for Danmarks Radio, at Christoffer Guldbrandsen har forelagt samtlige oplysninger, der kan være egnet til at skade den eller dem som oplysningerne vedrører. Det er også sket i denne sag.
- at forsvarsministeren, forsvarschefen, statsministeren og andre, der omtales kritisk i filmen, har fået forelagt de oplysninger om deres ansvarsområder, som filmen bringer, og de har fået mulighed for at kommentere oplysningerne.

I interview den 7. december 2005 med forsvarsministeren siger Guldbrandsen blandt andet:

- "der findes fotos af dem [de tilbageholdte] umiddelbart efter de er løsladt, hvor der er mærker efter slag, sår ....",
- "...amerikanske efterretningskilder, som vi har talt med, siger, at de er mellem 99 og 100 % sikre på, at nogle af de fanger, danskere har taget, de er endt i Guantanamo".
- "...har du undersøgt til bunds, om der kun er de to tilfælde, hvor danskerne har taget fanger?"

Altså alle udtalelser, som under interviewet gav indtryk af, at Guldbrandsen havde oplysninger, som kunne dokumentere, at tingene forholdt sig anderledes end Forsvarsministeriets oplysninger.

Det kan imidlertid konstateres, at den omtalte dokumentation (bl.a. billeder og amerikanske efterretningskilder), som instruktøren under interviewet med forsvarsministeren hævder at være i besiddelse af, hverken vises over for forsvarsministeren eller senere i filmen.

Forsvarsministeren bad i tre omgange efter interviewet skriftligt Gulbrandsen om at dokumentere påstandene, men uden resultat. [Se brevene her](#)

Det var således vigtigt for forsvarsministeren at få undersøgt så alvorlige påstande hurtigt. Derfor bad forsvarsministeren om at få dokumentation, inden eventuelle nye interviews med Gulbrandsen. Men Gulbrandsen har siden interviewet insisteret på at yderligere informationer kun kunne gives forsvarsministeren på et møde mellem instruktøren og denne, og at dette møde skulle filmes. Det kan konstateres, at der ikke var et reelt ønske om at få sagen undersøgt¹.

Det er derfor ukorrekt når Danmarks Radio i svaret af 8. december 2006 til forsvarsministeren giver indtryk af, at Gulbrandsen har forelagt samtlige relevante oplysninger.

3. FILMENS UDELADELSER OG FEJL

Kontakt mellem Forsvarsministeriet/Forsvarsministeriet og instruktørerne

Når man læser 'Den Hemmelig Krigs' hjemmeside (Link til DR) kan man få indtrykket af, at der ikke har været megen kontakt mellem instruktørerne bag filmen og forsvarsministeret/Forsvarsministeriet. Dette er dog ikke tilfældet.

I [bilag 26](#) (Link) i regeringens redegørelse er der en liste over nogle af de mange kontakter, der har været mellem Forsvarsministeriet og instruktørerne. Af denne liste fremgår det for eksempel, at instruktøren bag filmen blev inviteret og deltog i forsvarsministerens rejse til de danske soldater i Kosovo, idet instruktøren på daværende tidspunkt gav indtryk af, at filmen ville være bredere og generelt omfatte forsvarets deltagelse i internationale operationer. Det fremgår endvidere, at der har været en omfattende korrespondance mellem instruktøren og forsvarsministeren, hvori forsvarsministeren anmoder instruktøren om at dokumentere de påstande, der fremsættes i interviewet. Herudover har der været et særdeles stort antal kontakter mellem instruktøren og embedsmænd i Forsvarsministeriet, såvel telefonisk som personlige møder.

Kontakten mellem Forsvarsministeriet og instruktørerne bag filmen har været besværliggjort af, at instruktørerne generelt har "haft vanskeligt ved" at leve op til indgåede aftaler.

Før interviewet med forsvarsministeren fremsendte instruktørerne eksempelvis to breve med et stort og bredt antal emner, ([Se brevene her](#)) som de gerne ville drøfte med Søren Gade. Men i selve interviewet valgte de udelukkende at fokusere på den problematik, som nu er så velkendt fra filmen og den efterfølgende debat. Interviewet blev i øvrigt forlænget med knapt en halv time for at give instruktørerne mulighed for at få svar på deres spørgsmål.

---

¹ Forsvarsministeriet gik dog – som anført i regeringens redegørelse - alligevel videre og kontaktede dels forsvaret, dels Pentagon for at høre om der var hold i beskyldningerne. Se s. 16 Samt bilag 20 i redegørelsen.

Udeladelser

Filmen har været undervejs i ca. halvandet år. Derfor er det bemærkelsesværdigt, hvor mange udeladelser, som instruktørerne tilsyneladende bevidst har foretaget.

Instruktørerne vælger for eksempel i filmen totalt at udelade nogen omtale af forsvarsministerens breve til dem selv, hvor ministeren gentagne gange anmoder instruktørerne om at dokumentere deres påstande fra interviewet den 7. december 2005. Dette er centralt, da en af anklagerne i filmen var, at regeringens undersøgelser om mishandling var mangelfulde.

Instruktørerne oplyser endvidere ikke i filmen, at Forsvarsministeriet efter interviewet med forsvarsministeren den 21. december 2005 tog kontakt til det amerikanske forsvarsministerium Pentagon for at få belyst sagen. Det kan imidlertid konstateres, at instruktøren var opmærksom på den danske forespørgsel til Pentagon, idet instruktøren f.eks. den 3. april 2006 på mail spurgte "Har Forsvarsministeriet modtaget svar fra Pentagon?". Svaret fra Pentagon blev rent faktisk tilsendt instruktørerne efter, at det var blevet modtaget i Forsvarsministeriet. Det kan konstateres, at omtale af brevet er udeladt i filmen. Brevet fra Pentagon kan læses [her](#).

Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at man i filmen ikke omtaler forsvarsministerens [brev til Forsvarsudvalget af 19. januar 2006](#) (Link). I interviewet med forsvarsministeren i december 2005 nævnte instruktørerne, at en juraprofessor fandt besvarelsen af §20 spørgsmål S 3926 til Folketinget vildledende. På denne baggrund undersøgte Forsvarsministeriet sagen, hvorefter forsvarsministeren sendte ovenfor nævnte brev af 19. januar 2006, hvori det udtrykkeligt præciseres, at det *var* danske soldater, der havde tilbageholdt de 31 personer. Instruktørerne kan ikke undgå at have været bekendt hermed, hvorfor det kan undre, at det ikke har givet sig udslag i filmens indhold.

Instruktørerne påstår endvidere, at Folketinget ikke var blevet informeret om den såkaldte tolkesag. Men instruktørerne vælger bevidst ikke at omtale, at Folketingets Udenrigspolitiske Nævn i flere omgange har været orienteret om sagen, ligesom medlemmerne af Nævnet har haft mulighed for at gennemlæse rapporten fra auditørundersøgelsen. Man kan læse mere om den omfattende orientering af Folketinget i tolkesagen i [regeringens redegørelse](#) (Link) side 16 og 17.

Et sidste eksempel på iøjnefaldende udeladelser er fremhævet af Berlingske Tidende den 25. januar 2007 samt af Nyhedsavisen den 29. januar 2007, der oplyser, at den tidligere amerikanske forhørsleder Chris Hogan over for instruktørerne tilkendegav, at der efter hans bedste "...vidende, ikke foregik overgreb, og at Genevekonventionen ikke blev overtrådt...". Forhørsleder Ed Herman bekræfter det samme over for Nyhedsavisen. Det kan konstateres, at Hogans og Hermans udsagn angiveligt er blevet fraklippet.

Manipulationer

Udover de emner de decideret er udeladt af filmen, er der en række elementer i filmen, der fremstår som værende manipulerede. Det første drejer sig om filmens brug af udsagn fra den amerikanske forhørsleder Chris Hogan.

Hogans oprindelige udtalelse til instruktøren var som følger: ""The unique Danish flag - to the best of my recollection - might have been seen in the prison camp - bringing in prisoners - five, six times""

Henset til at der er tale om en meget central udtalelse, idet den i tv-filmen anvendes som dokumentation for påstanden om, at danske specialstyrker udleverede tilbageholdte mere end 2 gange, kan det konstateres, at to centrale forbehold i udtalelsen er fjernet i filmen.

Som også omtalt i medierne oversættes ordet 'might' ikke i det klip fra interviewet med Chris Hogan, hvor han omtaler antallet af gange, han mener, at danske soldater har overladt tilbageholdte til amerikansk varetægt. I tilknytning til netop denne del af interviewet er der i filmens version endvidere fraklippet en vending '...to the best of my recollection...'. At instruktørerne efterfølgende hævder, at Chris Hogan ikke ser dette som et problem, ændrer ikke på, at dette forbehold burde være medtaget, idet udsagnet angives som en særdeles væsentlig del af grundlaget for alvorlige beskyldninger mod såvel regeringen som de danske styrker. De danske styrker har således klart angivet antallet af overleveringer til 2, mens det i filmen påstås, at dette ikke er korrekt, og instruktøren brugte udtrykte, at Danmark "rutinemæssigt" tog fanger.

Et andet eksempel er det meget omtalte Dannebrog på soldaternes uniformer. I filmen vises der en lang række billeder af danske soldater med et tydeligt Dannebrog på, ligesom man ser køretøjer med det danske flag vejende fra antenner. Disse billeder stammer *ikke* fra specialstyrkernes indsats i 2002, men viser danske NATO-soldater i 2006. Dette er særlig problematisk, da spørgsmålet om, hvorvidt danske soldater bar flag eller ej, er blevet brugt som 'bevis' i forbindelse med Chris Hogans påstande om, at danske soldater skulle have overladt tilbageholdte ved flere lejligheder end de to, som omtales i regeringens redegørelse. Da der ikke oplyses om denne manipulation, giver det seeren indtryk af, at billederne er sandhedsvidner på instruktørernes påstande, hvilket selvsagt ikke er korrekt. Det kan imidlertid konstateres, at manipulationen i visse tilfælde er lykkedes (Se f.eks. læserbrev i Ekstra Bladet den 30. januar 2007).

Dette kan endvidere give anledning til overvejelser om, hvorvidt øvrige billeder for eksempel af amerikanske soldater i felten reelt har nogen relation til de emner, der behandles i filmen, eller hvorvidt de er optaget i en helt anden sammenhæng.

En af de mest omtalte manipulationer er i forbindelse med interviewet med den tidligere chef for de udsendte danske specialstyrker Frank Lissner.

Instruktørerne giver i et spørgsmål til Frank Lissner indtryk af, at forsvarsministeren har oplyst Folketinget, at danske soldater *ikke* har tilbageholdt **personer** i Afghanistan. Instruktørens gengivelse af ministerens svar er ikke korrekt. I sin besvarelse af spørgsmål S 3926 af 27. maj 2004 til Folketinget siger forsvarsministeren derimod, at "...danske styrker ikke har taget krigsfanger i Afghanistan. Danske styrker i Afghanistan har i samarbejde med amerikanske styrker været med til at tilbageholde 34 personer...".

Det må i den forbindelse konstateres, at instruktøren – i betragtning af produktionstiden på 1½ år samt kontakt til såvel ministerier som den akademiske verden - må have haft kendskab til den helt centrale sondring mellem krigsfanger, tilbageholdte og fanger.

Instruktørerne fremhæver meget tydeligt i filmen, at de ved en tidligere samtale med en embedsmand i Forsvarsministeriet har fået opfattelsen af, at svaret skulle forstås således, at danske styrker ikke selv fysisk har pågrebet personer i Afghanistan – og bringer i filmen et citat af embedsmanden. Men der er informationer, som seerne af filmen ikke får at vide! For det første blev den af embedsmanden afgivne telefoniske udtalelse til instruktøren kort efter efterfølgende korrigeret overfor instruktøren af den selvsamme embedsmand. For det andet ændrer en embedsmand udlægning *ikke* på det svar, som ministeren havde givet Folketinget. Dokumentation for embedsmandens efterfølgende korrigerende af sit svar overfor instruktøren fremgår af uddrag klassificeret notits, som kan læses [her](#).

Frank Lissner blev således stillet et bevidst misledende spørgsmål, som han – naturligvis – bliver forvirret over, hvilket også fremgår af filmen. Det er endvidere så meget desto mere kritiskabelt, at man fra instruktørernes side fastholder at anvende interviewet i filmen, når man på redigeringsstidspunktet *uden for enhver tvivl* vidste, at danske soldater *har* tilbageholdt personer i Afghanistan, og at forsvarsministeren udtrykkeligt *har* præciseret dette for Folketinget.

En af de øvrige grovere manipulationer er anvendelsen af forhørsleder Willie Brand, som tilstod medvirken til mishandling af en tilbageholdt, som efterfølgende døde i amerikanske vare-tægt. Det nævnes dog ikke i filmen, at det skete *efter* de danske specialstyrker var taget hjem fra Afghanistan, at hændelsen *ikke* fandt sted i Kandahar, hvortil danske soldater overlod tilbageholdte, og at dødsfaldet *blev* efterforsket som et drab, hvilket endda fremgår af noget af filmens billedmateriale. Fremstillingen giver seerne indtryk af, at denne situation var repræsentativ for forholdene i Kandahar-lejren.

Endelig vises der i filmen et interview med en dansk jægersoldat, idet dennes ansigt er sløret. Seerne efterlades med indtrykket af, at der her er tale om en 'hemmelig kilde', som instruktørerne har fundet frem til. Soldatens udsagn om, at der kunne tilbageholdes 'alt mellem 3 og 100 personer' bruges som indicium på, at der var tilbageholdt flere personer end officielt oplyst. Dette er ingenlunde tilfældet. Den pågældende jægersoldat deltog i interviewet med forsvarets vidende i forbindelse med et åbent hus arrangement den 7. september 2005 ved Jægerkorpsset på Flyvestation Aalborg. Soldaten udtalte sig generelt om forholdene i Afghanistan og således ikke specifikt om, hvor mange personer danske soldater havde tilbageholdt.

4. DANMARKS RADIOS MANGELFULDE KVALITETSKONTROL I FORBINDELSE MED FILMEN.

Fra lanceringen af filmen i slutningen af november 2006 til anden halvdel af januar 2007 har de ansvarlige i DR søgt at undgå at forholde sig til kvaliteten af filmen til trods for den massive omtale og kritik af netop af filmens lancering, metoder og troværdighed.

Som det fremgår af brevvekslingen (Link) mellem forsvarsministeren og Danmarks Radio, har generaldirektør Kenneth Plummer søgt at undgå at forholde sig konkret til såvel lanceringen som til kvaliteten af filmen. Dette er sket ved at overlade kommunikationen med forsvarsministeren til mediedirektør Lars Grarup.

DR2 chef Gitte Rabøl blev i forbindelse med Jyllandspostens artikler den 17. december 2006, hvor en række kritisable forhold i filmen blev påpeget, spurgt om kvaliteten af filmen. I hendes kortfattede svar til Jyllandsposten den 18. december svarede hun: "Jeg har hverken filmen eller artiklen præsent nok til at gå ned i detaljer, må jeg indrømme. Men artiklen ændrer ikke ved, at jeg har tillid til Christoffer Guldbrandsen og Nils Giversens arbejde og til fremstillingen". I en efterfølgende kommentar til Nyhedsavisen den 25. januar er hun ikke mere indstillet

på at forholde sig til de konkrete fejl og mangler, som Nyhedsavisen påpegede overfor hende. Rabøl citeres for følgende: "Indtil videre er jeg dog ikke blevet præsenteret for oplysninger om det journalistiske indhold i filmen, som journalisterne bag programmet ikke har kunnet stå inde for eller tilbagevise med overbevisende dokumentation". Hvad denne overbevisende dokumentation går ud på, får læseren imidlertid ikke del i. Hendes læserbrev samme dag i Nyhedsavisen indeholder ikke yderligere detaljer, idet der blot henvises til DR's hjemmeside (se nedenfor). I hendes læserbrev er det væsentligste argument, "...at filmen har skabt debat...". Hun forholder sig ikke til, om debatten er sket på et rimeligt grundlag, som er fair for alle parter.

DR kom den 25. januar 2007 på hjemmesiden med en række svar på nogle af de anklager, som er fremkommet mod filmen og DR's dækning af denne. Visse mindre fejl erkendes, mens andre fejl og manipulationer ikke nævnes eller er genstand for en overfladisk behandling.

Den såkaldte DR-redegørelse (Link) fra DR's seer-redaktør Jacob Møllerup den 26. januar 2006 kom først efter næsten to måneders intens offentlig debat. Redegørelsen kan ingenlunde betegnes som en grundig analyse af de mange anklager om selektiv brug af informationer, eller om bevidst manipulation samt fejl i filmen, som er fremkommet fra Jyllandspostens, Berlingske Tidendes og Nyhedsavisen omfattende dækning samt naturligvis også forsvarsministerens korrespondance med DR.

Det er således tankevækkende, at det indledningsvis understreges, at "Forløbet gav forsvarsministeren anledning til at kritisere lanceringen af filmen frem for at forholde sig til filmens pointer". Det var netop den selektive lancering – med DR's bevidste indforståelse må man gå ud fra – og nægtelsen af at lade Søren Gade se filmen, der gjorde, at forsvarsministeren de facto var afskåret fra at kunne forholde sig til substansen i filmen indledningsvist. Forsvarsministeren har gennem hele forløbet været villig til også at diskutere indholdet af filmen, men var selvsagt afskåret fra det til efter fremvisningen på DR2 den (12. december). Forsvarsministerens pointe har hele tiden været, at hvis det havde været muligt at se filmen forud for fremvisningen (i overensstemmelse med god presseetik), så ville det have været muligt at imødegå filmens beskyldninger fra start – men det ønskede filmens instruktør - og DR - tydeligvis ikke.

Efter gentagne opfordringer fra Søren Gade kom DR med et sent tilbud tilknyttet helt uacceptable betingelse (se afsnittet ovenfor om filmens lancering). I DR-redegørelsen er oplysningerne om den indledningsvise afvisning og de efterfølgende uacceptable betingelser helt udeladt i sætningen "...uagtet at han [Søren Gade] fik flere visningstilbud...". DR gør her meget selektiv brug af information om et særdeles centralt element, som seer-redaktøren selv ud fra sin egen analyse betegnede som en "fejl".

I DR-redegørelsen savner man også en analyse af TV-avisens bevidste udeladelse af informationer i omtalen af "flag-sagen" – interviewet med den specialstyrkechef, som ledte operationen, hvor de 31 blev tilbageholdt er også interessant. Hvorfor valgte TV-avisen at fravælge interview med den mand, som havde været på jorden i det pågældende tilfælde – og hvorfor valgte TV-avisen i stedet at vise et klip med en anden specialstyrkesoldat, som ikke var i Afghanistan på tidspunktet for tilbageholdelsen af de 31?

Bagatelliseringen i DR-redegørelsen af "et par upræcise formuleringer" i filmen er tankevækkende og er illustrerende for en bekymrende mangel på indsigt i filmens tilblivelse samt de efterfølgende centrale stridspunkter i den politiske debat. Filmens instruktør har som nævnt ovenfor gennem længere tid haft et endog stort antal samtaler, brevvekslinger og interviews

med ansatte i Forsvarsministeriet og forsvaret. Der har således næppe nogensinde tidligere inden for Forsvarsministeriets område været udfoldet større bestræbelser på at give adgang til information om og forklaringer om komplicerede militære og folkeretlige problemstillinger end ved tilblivelsen af denne film. Kontakterne har været over ca. 1 ½ år og har været med et særdeles stort antal ansatte i Forsvarsministeriet og forsvaret. Det har været kendetegnende for kontakterne, at instruktøren var særdeles godt inde i såvel de svar, forsvarsministeren havde afgivet til Folketinget, som i de folkeretlige aspekter.

Den fremlagte dokumentation i bilag 26 (Forsvarsministeriets og Forsvarskommandoens kontakter til Guldbrandsen) til regeringens redegørelse, i Jyllandsposten (fx 17. december 2006), i Nyhedsavisen (adskillige artikler i januar 2006), samt i Berlingske Tidende (fx 25. januar 2007) viser tydeligt den selektive brug af information, fordrejninger, manipulation og bevidste udeladelser af information, som ikke passer ind i filmens "plot". Disse centrale informationer forholder DR-redegørelsen, sig overhovedet ikke til.

Redegørelsen prøver på et punkt at forholde sig konkret til et af de omstridte punkter – nemlig Frank Lissner svarede på instruktørens bevidst misledende spørgsmål. Forfatteren har ikke fulgt den dokumentation som Jyllandsposten fremlagde 17. december 2006 (fulgt op af Nyhedsavisen i januar 2007), hvoraf det særdeles tydeligt er dokumenteret, at instruktøren helt bevidst har valgt at se væk fra det opfølgende svar (Link), som den pågældende embedsmand i Forsvarsministeriet telefonisk gav instruktøren (se afsnit 3 ovenfor for nærmere beskrivelse af dette). Instruktøren valgte således helt bevidst at se bort fra det opfølgende svar, fordi svaret fra den pågældende embedsmand ikke passede ind i den historie instruktøren konstruerede.

At der i DR-redegørelsen bruges betegnelsen – "et par upræcise formuleringer" – viser, at man ikke har forstået et af de helt centrale stridspunkter i den danske politiske debat – nemlig spørgsmålet om der var to eller flere overleveringer af fanger til amerikansk varetægt. Netop derfor var oversættelsen – og udeladelsen af en del af det Hogan sagde – særdeles bevidst og dermed kritisabel.

DR-redegørelsen viser, at DR ikke grundigt har fulgt andre mediers indgående behandling af de mange kritisable dele af filmen. DR-redegørelsens konklusion – at der ikke er tale om nogen grov manipulation eller fusk – hviler desværre på en overfladisk gennemgang af de mange tilgængelige oplysninger om filmen og dens præsentation.

5. TV-AVISENS DÆKNING AF SAGEN

TV-Avisen dækkede i perioden den 18. januar til den 23. januar 2007 forhold vedrørende filmen "den hemmelige krig", og de afledte spørgsmål. Indslagene var fyldt med manipulerende tilgange, fejl, fordrejninger og bevidste udeladelser. Dækningen startede den 18. januar 2007, og historien blev videreført helt ukritisk i Radioavisen den 19. januar 2007, i modereret form i TV-avisen hele dagen den 19. januar 2007 og igen den 23. januar 2007. Nedenfor er fremført en række eksempler:

Forkerte billeder

Billeder fra 2006

Danmarks Radio valgte at bringe dækbilleder i TV-Avisen den 18. januar, klokken 21, som viste soldater med flag på uniformen og forsvarets køretøjer med flag, uden at oplyse seerne om, at billederne stammede fra operationer i 2006 i Afghanistan, og på ingen måde havde relation til den omtalte specialstyrke operation i 2002.

På billederne efterlades man med det indtryk, at det danske flag var overalt på biler og på alle uniformer, selvom Danmarks Radio godt vidste, at billederne var af almindelige konventionelle soldater i Afghanistan i 2006, og altså på ingen måde havde tilknytning til operationerne i 2002.

Også i udsendelserne den 19. september, klokken 18.30 og klokken 21 ser man billeder fra 2006, uden angivelse af, hvornår de er fra. Nu har Danmarks Radio dog anført, at billederne stammer fra Forsvarets Mediecenter. Danmarks Radio fortsætter med at bringe store danske flag og billeder fra filmen i indslaget den 23. januar igen uden at angive, hvornår billederne er fra. Billederne bliver helt ukritisk videregivet fra filmen. Kun i udsendelserne klokken 12 og 15 den 19. januar fremgår det, at billederne er fra Musa Qaleh i 2006.

Billeder uden flag

Danmarks Radio siger i indslaget i TV-Avisen den 19. januar 2007 kl 21.00: "Hvorom alting er, så bar specialstyrkerne i Afghanistan flag, når de var i felten. Det har vi som sagt billeder, der beviser." altså en konstatering af, at danske soldater bar flag.

Forsvaret har billeder, som viser soldater i felten uden flag, hvilket først kommer frem, når viceforsvarschef Tim Sloth Jørgensen nævner det i et interview senere i indslaget. Danmarks Radio var bekendt med billedernes eksistens, men valgte ikke at bringe denne oplysning frem, før viceforsvarschefen nævner det.

Udeladelser og misinformation

Bringer kun det halve svar

I TV-Avisen den 18. januar, klokken 21 refererer Danmarks Radio kun til første del af forsvarsministerens svar til Folketinget [at soldaterne som udgangspunkt ikke havde flag på skulderen...], uden at nævne eller vise resten af svaret, hvor forsvarsministeren tilkendegiver, at der kan have været soldater iblandt, som har haft nationalitetsmærker på skulderen. Danmarks Radio fastholder denne tilgang gennem resten af indslaget, selvom forsvarsministeren i anden del af svaret klart tilkendegiver, at der kunne være tale om undtagelser.

Danmarks Radio fastholder i TV-Avisen den 19. januar, ministerens første del af svaret. Det er kun, når de konkret spørger forsvarsministeren, at den rette sammenhæng bliver præsenteret af ministeren. Efterfølgende kan man så på Danmarks Radios hjemmeside læse, at Dan-

marks Radio kun mente at første del var interessant. Det må betegnes som yderst lømfældig og manipulerende anvendelse af informationerne.

Undlader at bringe citat og fortolker selv den halve sandhed

Forud for TV-Avisen den 18. januar, klokken 21 fremsendte forsvarsministeren et citat, som kunne anvendes i udsendelsen. Det blev ikke bragt. I stedet fortolker Danmarks Radio selv, at "forsvarsministeren fastholder her til aften sit svar", selvom denne formulering på ingen måde fremgår af citatet eller af det medsendte notat fra forsvaret. Ved kun at bringe første del af forsvarsministerens svar til Folketinget og derefter konkludere, at forsvarsministeren fastholder sit svar, giver man seerne det indtryk, at det kun er første del af svaret ministeren fastholder. Men det er hele svaret ministeren fastholder, inklusiv forbeholdet om, at enkelte kan have båret flag. Et forbehold, som altså ikke fremgår af TV-Avisen indslag

Hele forsvarsministerens svar er relevant for debatten, og i særlig grad den del, som Danmarks Radio bevidst har udeladt, fordi sætningen svækker Danmarks Radios budskab.

Undlader at bringe forsvarets notat, som redegør for praksis

Forud for udsendelsen den 18. januar, klokken 21 fremsendte forsvarsministeren en redegørelse fra forsvarskommandoen som forklarede praksis i forbindelse med flagmærker. Det blev ikke refereret eller anvendt. I notatet kunne man blandt andet læse, at også forsvaret tager forbehold for, at nogle soldater kunne have nationalitetsmærker på skulderen. Men dette aspekt var ikke interessant at bringe for TV-Avisen, ligesom det heller ikke var relevant at fremstille ministerens forbehold.

Forsvaret blev ikke spurgt

Forud for TV-Avisen den 18. januar 2007, klokken 21 blev journalisten gjort opmærksom på, at forsvarsministeren har baseret sine oplysninger til Folketinget på oplysninger fra forsvaret, og at det derfor er forsvaret, som kunne forklare sagens substans og gældende regler m.v.. Forsvaret blev ikke spurgt i indslaget.

Fejl i dækningen

"Regeringens indrømmelser"

Danmarks Radio påstår i udsendelsen den 18. januar, klokken 2100, at regeringen først efter filmen har "indrømmet", at man ved to lejligheder havde overleveret fanger til amerikanerne, selvom man allerede tilbage i september 2005 kunne læse på forsvarskommandoens hjemmeside, at man havde tilbageholdt afghanere i to operationer - altså mere end ét år før filmen, og selv om forsvarsministeren kort efter sit interview med Guldbransen orienterer Folketinget med et uddybende svar dateret den 19. januar 2006 (Link).

Oversættelse er forkert!

Danmarks Radio oversætter i TV-Avisen den 18. januar 2007, klokken 21 forkert, når en amerikansk forhørsleder udtaler sig om sin hukommelse for 5 år siden, og derved udelades forhørslederens forbehold i sætningen helt.

Danmarks Radio gentager denne fejl i TV-avisen den 19. januar 2007, klokken 21.

"Bærer aldrig flag under krigsoperationer"?

Danmarks Radio oplyser i TV-avisen den 19. januar, klokken 15, at "... forsvarsministeren siger, at danske styrker aldrig bærer flag under krigsoperationer".

Det er direkte forkert. For det første taler forsvarsministeren i sine udtalelser alene om specialstyrkeoperationer og ikke om soldater i al almindelighed, for det andet nævner forsvarsministeren, at det ikke kan udelukkes, at enkelte bærer flag (under specialstyrkeoperationer).

"Afleveret krigsfanger"?

Danmarks Radio oplyser i TV-Avisen den 19. januar, klokken 18.30 at "...Søren Gade har informeret Folketinget om, at der blev afleveret krigsfanger to gange til amerikanerne..."

Det er direkte forkert. Forsvarsministeren har ikke oplyst folketinget om, at der er afleveret krigsfanger i Afghanistan. Derimod har forsvarsministeren oplyst, at danske styrker i Afghanistan i samarbejde med amerikanske styrker været med til at tilbageholde 34 personer.

Tvivlsom dokumentation

Sandhedsvidnet var ikke til stede

Danmarks Radio bruger et sandhedsvidne fra frømandskorpset til at udtale sig om, hvorvidt soldaterne havde flag på uniformerne eller ej. Men det viser sig, at den pågældende først er kommet til Afghanistan i april måned 2002 og altså ikke har været i området dengang de to operationer blev gennemført i februar 2002 og marts 2002.

Forhørslederen husker overlevering af afghanere, før danske soldater var indsat første gang

I den efterfølgende udsendelse den 23. januar 2007 har Danmarks Radio så været i kontakt med forhørsleder Chris Hogan, og han oplyser, at det såkaldte tredje tilfælde, hvor danske soldater skulle have overleveret Afghanere til amerikanerne var i slutningen af januar eller begyndelsen af februar 2002. Dette kan ikke være rigtigt, da de danske soldater første gang var indsat i midten af februar, men det forholder TV-Avisen sig ikke til. Og nu er det ikke længere de danske flag, som har afsløret soldaterne, som danske, men at de talte dansk, hvilket forhørslederen kunne genkende. Det er højst tvivlsom dokumentation.

Hvem husker bedst

TV-Avisen vælger at undlade at oplyse, at forsvaret og forsvarsministeren baserer informationerne til Folketinget på rapporter, som soldaterne i Afghanistan skrev dagligt i 2002 på det tidspunkt, hvor begivenhederne fandt sted, mens at TV-Avisen og Guldblandsen baserer sig på udsagn i 2006 og 2007 – 5 år efter, om hvad der skulle være foregået i begyndelsen af 2002.